

Кізіль М. А.

*здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін, магістр права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Дотриманні прав і свобод людини при проведенні досудового розслідування є одним з пріоритетніших напрямків реформування кримінально-процесуального законодавства.

Реформа кримінальної юстиції, яку наразі активно провадять в Україні, а також прагнення нашої держави до євроінтеграції передбачають узгодження вітчизняного законодавства з міжнародними демократичними стандартами. Питання дотримання прав людини під час розслідування злочинів є пріоритетним у діяльності органів кримінальної юстиції. Суспільство зацікавлено в захищеності прав та законних інтересів будь-якої особи, залученої до сфери дії кримінальної юстиції, від незаконного, необґрунтованого обвинувачення, засудження, обмеження її прав та свобод.

Аналіз останніх наукових досліджень, присвячених проблемам забезпечення прав і свобод людини та громадянина, під час проведення досудового розслідування, показує, що в кримінально-процесуальному законодавстві даному питанню завжди приділяється певна увага вчених процесуалістів. Разом з тим, слід підкреслити, що цілісного комплексного дослідження проблем забезпечення прав та свобод людини під час проведення досудового розслідування в Україні не здійснювалося.

Дане питання набуває особливої гостроти в момент вступу України до Європейського Союзу, де проблеми забезпечення прав та свобод учасників кримінального процесу, на будь якій його стадії, виходять на перший план, особливо на стадії досудового розслідування.

Права та свободи людини – це міра можливої поведінки в суспільстві; можливість робити все, що не наносить шкоди іншим людям, що не заборонено законом. Права та свободи людини – один з головних елементів предмету правового регулювання більшості конституцій (разом з питаннями влади й механізму її організації). В конституціях, прийнятих після другої світової війни, права та свободи людини, як правило, – центральний елемент предмета конституційного регулювання. Головним завданням будь якої Конституції – знаходження балансу між владою й правами та свободами людини [2, С. 608].

Основоположні права та свободи людини й громадянина, як відомо, не оминають й конституції України, яка відносить до них наступні: - ніхто не може бути позбавлений життя, кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань законними засобами (ст.27); - від приниження честі і гідності (ст.28); - вільного розвитку особистості (ст.22); - від незаконних затримань, арештів чи позбавлення волі іншим шляхом (ст.29); - від незаконних проникнення до житла чи іншого володіння особи (ст.30); - від незаконного втручання в особисте та сімейне життя (31, 32); - пересування та вільний вибір місця проживання (ст.33); - думки і слова (34); - світогляду та віросповідання (35); - громадянства та можливості його зміни (25); - об'єднань у політичні партії та громадські організації (36, 37); - збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації (ст. 39); - участі у виборах та референдумах (ст.38); - приватної власності (ст.41); - підприємницької діяльності (ст. 42); - вибору професії та місця роботи (ст. 43); - участі у страйках (ст. 44); - вибору відпочинку (ст. 45); - доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, поширення екологічної інформації (ст. 50); - творчої діяльності (літературної, художньої, наукової та технічної) (ст. 54); - вибору форми і виду освіти (ст.53); - від зобов'язань не виконувати явно злочинний наказ чи розпорядження (ст.60); - не бути двічі притягнутим до юридичної відповідальності одного виду і за одне й те саме правопорушення (ст.61); - не бути підданим кримінальному

покаранню доти, доки провину не буде доведено в установленому законом порядку і встановлено обвинувальним вироком суду (ст.62); - від самовикриття та викриття близьких родичів (ст. 63) [3, С. 52-60].

Неоминає питання забезпечення прав та свобод людини й громадянина вітчизняне кримінально-процесуальне законодавство, де з прийняттям 13 квітня 2012 року Кримінально-процесуального кодексу України, з'явилась велика кількість новел, які потребують теоретичного осмислення й вирішення конкретних завдань. Так, наприклад, КПК України з метою забезпечення прав та свобод людини передбачив, що зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, відносяться: 1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність перед законом і судом; 4) повага до людської гідності; 5) забезпечення права на свободу та особисту недоторканість; 6) недоторканість житла чи іншого володіння; 7) таємниця спілкування; 8) невтручання в приватне життя; 9) недоторканість права власності; 10) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; 11) свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; 12) заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне те саме правопорушення; 13) забезпечення права на захист; 14) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень; 15) змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів; 16) безпосередність досліджень показань, речей і документів; 17) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; 18) публічність; 19) диспозитивність; 20) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; 21) розумність строків; 22) мова якою здійснюється кримінальне провадження [1, С. 360].

Роблячи стислий порівняльний аналіз кримінально процесуального законодавства 1960 року з діючим законодавством, хотілося б підкреслити, що під час розкриття та розслідування злочинів КПК України 2012 року не передбачає необхідність встановлення об'єктивної істини по кримінальному проваджен-

ню, що в свою чергу на нашу думку, суттєво впливає на забезпечення прав та свобод громадян.

Роблячи підсумок, хотілося б підкреслити, що питання забезпечення прав та свобод людини й громадянина в Україні на сьогодні є одними з найголовніших та найпріоритетніших, забезпеченню яких приділяється належна увага як в Конституції України, так й кримінально процесуальному законодавстві. Разом з тим в Україні на сьогодні, незважаючи на досить високий рівень наукової розробленості питань забезпечення прав та свобод людини й громадянина, під час проведення досудового розслідування, до цього часу не досягнуто єдиного розуміння поняття та сутності забезпечення прав та свобод людини. У зв'язку з цим, науці кримінального процесу та на практиці існує велика кількість невирішених питань, які потребують належного теоретичного напрацювання.

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України»* . – Х.: Одіссей, 2012. – 360.
2. *Новый Юридический / Под ред. А.Н. Азрилияна.* – М.: Институт новой экономики, 2006. – С.608.
3. Олійник А.Ю. *Поняття і класифікація конституційних свобод людини та громадянина в Україні / А.Ю. Олійник // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ.* – 2009. – № 2 – С. 52-60.